

Et stærkere fundament for flere unge

Efterskoleforeningen og Dansk Industris fælles forslag om efterskoleophold til elever i risiko for ikke at bestå folkeskolens afgangsprøver i dansk og matematik.

Dansk Industri

efterskolerne

Flere unge skal lykkes

Resultaterne fra den seneste PISA-undersøgelse understreger, at den danske grundskole står over for massive udfordringer. Danske elevers faglige niveau er faldet markant, og i dag består en ud af ni folkeskoleelever ikke folkeskolens afgangsprøver i dansk og matematik. Konsekvensen er, at alt for mange unge ikke kan fortsætte direkte videre på en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse.

Samtidig har elevernes socioøkonomiske baggrund fortsat stor betydning for deres faglige resultater og muligheder i uddannelsessystemet. Grundskolen lykkes dermed ikke i tilstrækkelig grad med at give alle elever det fundament, der er nødvendigt for at gennemføre en uddannelse, få et arbejde, indgå i fællesskaber og forfølge deres drømme. Fundamentet lægges i skolen. Og når det slår revner, kan det mærkes længe efter, at skoletiden er slut.

Når så mange unge forlader grundskolen uden de nødvendige faglige kompetencer, har det konsekvenser langt ud over den enkelte. Grundskolens rolle som løftestang for social mobilitet udfordres. Samtidig svækker det på længere sigt virksomhedernes adgang til kvalificeret arbejdskraft og dermed samfundets evne til at skabe vækst og velstand. Det er ikke alene en udfordring for vores fælles skole, men også for samfundets sammenhængskraft og Danmarks fremtidige konkurrencekraft.

Derfor står Efterskoleforeningen og Dansk Industri sammen om ambitionen om, at flere unge skal lykkes i skolen og få et stærkt fagligt og personligt fundament for resten af livet.

Forslaget kort

Efterskoleforeningen og Dansk Industri foreslår, at kommunerne forpligtes til at tilbyde elever, der er i betydelig risiko for ikke at bestå folkeskolens afgangsprøver i dansk og/eller matematik, et efterskoleophold uden forældrebetaling.

Opholdet skal som udgangspunkt finde sted i 9. klasse. Undtagelsesvis kan det ske i 10. klasse/10. skoleår.

Efterskolerne forventes samtidig at stille de nødvendige pladser til rådighed.

Tilbuddet skal gælde elever på både folkeskoler og frie grundskoler.

En ny start på et afgørende tidspunkt

Forslaget skal bidrage til, at flere elever får forudsætningerne for at påbegynde og gennemføre en ungdomsuddannelse. Flere unge skal forlade grundskolen med et stærkt fagligt og personligt fundament for videre uddannelse, arbejdsliv og aktiv deltagelse i samfundet. Det er en stor og kompleks opgave, som ikke kan løses med ét greb. Det kræver både en vedholdende indsats og mod til at tænke nyt og afprøve nye veje.

For elever i risiko for ikke at bestå afgangsprøverne kan et efterskoleophold være en ny start på et afgørende tidspunkt. Det gælder også elever, hvor de faglige udfordringer hænger sammen med et højt skolefravær og en gradvis større afstand til skolen og fællesskabet. Et skifte af miljø, nye fællesskaber og nye måder at lære på kan styrke både motivation, trivsel og faglig udvikling. Det kan være særligt værdifuldt for elever fra hjem uden uddannelsestradition. For disse elever kan et efterskoleophold være med til at styrke troen på egne evner.

Efterskolerne bygger på en tradition, hvor faglig udvikling går hånd i hånd med dannelse, personlig udvikling og stærke fællesskaber. Her er undervisningen en del af en hverdag, hvor eleverne bor, lærer og indgår i fællesskaber med andre unge. Det giver særlige muligheder for at styrke elevernes faglige og personlige udvikling og deres evne til at tage ansvar for sig selv og andre. For elever, der har haft vanskelige skoleoplevelser, kan et efterskoleophold være forskellen på at forlade grundskolen uden de nødvendige kompetencer og at blive klar til det næste skridt i uddannelsessystemet.

Der er samtidig dokumentation for, at et efterskoleophold kan have positiv betydning for elevernes videre vej i uddannelsessystemet. En analyse udarbejdet af Moos-Bjerre viser, at elever, der har gået i 10. klasse på efterskole, har større sandsynlighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse end elever, der har gået i 10. klasse i folkeskolen. Når der korrigeres for forskelle i elevsammensætningen, har efterskoleeleverne 7,5 pct. højere sandsynlighed for at have gennemført en ungdomsuddannelse efter fem år.

Det faglige, personlige og sociale løft, som efterskolerne kan tilbyde udsatte elever i et kostskolemiljø, giver samtidig efterskolerne en vigtig samfundsopgave i uddannelsen af de kommende generationer. Den er efterskolerne klar til at tage på sig, men det stiller også krav til skolerne om, at de skal rumme flere elever med faglige og sociale udfordringer. Skolerne skal være parate til at tilpasse deres tilbud og have et tydeligt fokus på målrettet at styrke eleverne fagligt og understøtte deres deltagelse i undervisningen og fællesskabet. På nogle efterskoler vil det give mening med små hold og intensive forløb, mens det på andre vil give bedre mening at fordele de mest udfordrede elever på tværs af klasser.

Forslaget kan imidlertid ikke stå alene. Hvis flere elever skal lykkes fagligt, kræver det en stærk grundskole. Derfor skal vi både tilbyde særlige indsatser til de elever, der har størst behov, og styrke kvaliteten af undervisningen i grundskolen generelt, så flere elever lykkes i de almindelige rammer.

Bilag: Model for implementering

Dette bilag beskriver en mulig model for, hvordan forslaget kan implementeres i praksis. Bilaget gennemgår, hvordan elever i målgruppen kan identificeres, hvordan dialogen mellem skole og hjem kan organiseres, samt overvejelser om forslagets økonomi og omfang.

Vurdering af det faglige niveau

Forslaget forudsætter, at elever i betydelig risiko for ikke at bestå folkeskolens afgangsprøver i dansk og/eller matematik identificeres i god tid, så der er mulighed for at drøfte et eventuelt efterskoleophold med eleven og forældrene og finde det tilbud, der passer bedst til den enkelte elev.

Skolerne har allerede flere redskaber til at vurdere elevernes faglige niveau og udvikling. Det gælder blandt andet standpunktskarakterer, som gives fra 8. klasse, samt de nationale færdighedstest, der fra skoleåret 2026/2027 gennemføres i læsning og matematik på udvalgte klassetrin, bl.a. i starten af 8. klasse.

Vurderingen bør ikke baseres på ét enkelt testresultat eller én karakter, men på en samlet faglig vurdering af elevens situation. Formålet er at identificere de elever, der er i betydelig risiko for ikke at bestå afgangsprøverne, og som derfor skal tilbydes et efterskoleophold.

På frie grundskoler, hvor der ikke anvendes nationale test eller gives standpunktskarakterer, kan kommunen stille krav om, at eleven gennemfører en test, der kan danne grundlag for en vurdering af elevens faglige niveau.

Dialog mellem skole og hjem

Et efterskoleophold uden forældrebetaling skal bygge på en grundig dialog mellem skolen, eleven og forældrene om elevens faglige situation og perspektiverne i et efterskoleophold. Det er afgørende, at familien i god tid får mulighed for at drøfte, om et efterskoleophold kan være den rette indsats for den enkelte elev.

Meddelelsesbogen, som har været i brug siden skoleåret 2022/2023, vil for elever i folkeskolen være et velegnet dialogredskab. Det er allerede et krav, at meddelelsesbogen for elever i 7.-9. klasse skal indeholde overvejelser om elevernes uddannelse efter folkeskolen, herunder hvad der skal til for, at eleven opnår de faglige krav, der eventuelt skal opfyldes for at kunne blive optaget på en ungdomsuddannelse. For elever med udfordringer skal meddelelsesbogen desuden indeholde information om de indsatser og den opfølgning, som skolen har sat i gang for at afhjælpe elevernes udfordringer.

En tidlig dialog giver samtidig både eleven, familien og efterskolen bedre tid til at forberede overgangen og sikre, at opholdet understøtter elevens faglige og personlige behov.

Beslutning om tilbud

På baggrund af standpunktskarakterer og færdighedstest, skolens samlede vurdering af elevens faglige situation og dialogen mellem skole og hjem vurderer skolen, om eleven er i målgruppen for et efterskoleophold uden forældrebetaling.

Hvis eleven er i målgruppen, indstiller skolen til kommunen, at eleven tilbydes et ophold på en efterskole i 9. klasse eller i særlige tilfælde på en efterskole eller fri fagskole i 10. klasse/10. skoleår.

Kommunen vurderer på baggrund af skolens indstilling, om eleven opfylder kriterierne for et efterskoleophold uden forældrebetaling. Hvis kriterierne er opfyldt, er kommunen forpligtet til at tilbyde eleven et ophold. Det er frivilligt for eleven at tage imod tilbuddet.

Økonomi og omfang

Forslaget vil medføre øgede udgifter til efterskoleophold. En del af udgifterne vil imidlertid kunne modsvares, i det omfang et efterskoleophold bidrager til, at flere unge påbegynder en ungdomsuddannelse direkte efter grundskolen, at flere gennemfører en ungdomsuddannelse, og at færre i sidste ende står uden uddannelse eller beskæftigelse.

I skoleåret 2025/2026 blev 8.554 elever kategoriseret som "dårligste" i de nationale overgangstest i dansk og/eller matematik i 8. klasse. Hvis alle disse elever blev tilbudt et efterskoleophold, og én ud af tre takkede ja, ville det svare til knap 3.000 efterskoleophold.

Det vurderes, at de samlede årlige udgifter vil udgøre 200–500 mio. kr. afhængigt af, hvor mange elever der tager imod tilbuddet, og hvor stor en andel af opholdene der undtagelsesvist gennemføres i 10. klasse/10. skoleår. Beløbet er opgjort før modregning af eventuelle besparelser.

Forslaget kan finansieres inden for den årlige ramme på 5 mia. kr. afsat i regeringsgrundlaget til børn og unge.

Dansk Industri

efterskolerne